

IZ NOVEJŠE POLJSKE POEZIJE

ZNAD TEMNE REKE...

Leopold Staff

Znad temne reke veter vzleta
in nosi s sabo vonj nekdanji.
Spomin si riše davna leta
kot nekdanj angele Italijani.

Opasan z mečem, kot neurje
sem s sulico ognjeno v roki
tja na Kolhido v plašču burje
odplul čez ocean globoki.

Opoj, zanos, čeri, brzice —
kam vse me drznost je zanesla ...
Potem napake in krivice
in prav na koncu strta vesla.

Zdaj v razvalinah pajek snuje,
jaz za pomlad se bom pokoril.
A vendar duša ne žaluje!
Vse tisto bi še enkrat storil.

Saj nekaj v nori je mladosti,
sred viher, kril letečih šuma,
kar je bolj modro od modrosti
in bolj razumno od razuma.

PRVI SPREHOD

Leopold Staff

(Ženi)

Spet bova stanovala v svojem domu
in spet po svojih stopala stopnicah.
Tega ni rekel še nihče nikomur,
le veter to šepče po gredicah.

Ne glej na te otožne razvaline,
ne jokaj, pa čeprav to ženska mora.
Poglej, ušla sva smrti iz bližine,
poiščiva v predmestju si prostora.

Proč s praznih tramvajskih postaj in ceste...
Glej, tankaj, kjer so vrata se razklala,
prodaja neka reva suhe preste...
Spet bova v svojem domu stanovala.

Izložba prazna, mrtvo je v lokalu.
Življenje šlo je daleč kakor ptice.
Z glavniki v škatli slepec na vogalu...
Imela bova svoje spet stopnice.

Ogrni šal, vsi udje ti drhtijo.
Brez rok in nog, oblečeni v rjavo,
fantiči pred bolnišnico sedijo.
A že je konec mesta. Vidiš travo?

Vsevkriž ležijo planke v hišnem plotu,
pred hišo ženska pere cunje svoje,
otrok na pesku se igra ob plotu
in na vse grlo mlad petelin poje.

Ob hišnem zidu leni maček dremlje,
na oglu človek govori s človekom...
Spet bodo v trgovinah bele žemlje
in zjutraj spet po mestu kangle z mlekom.

Pozabil boš, kdo dom je zrušil komu
in vse, kar veš o ranah in krivicah...
Spet bova stanovala v svojem domu
in spet po svojih stopala stopnicah.

TEZA

Leopold Staff

Imel sem iz ličja koš,
hotel sem deti vanj sadje,
da bi ga spravil za zimo,
a kaj vem, lahko tudi kruh.

Čez noč mi nekdo je položil vanj kamne,
težke in trde,
kamne, nikomur potrebne,
samo da bi težje bilo.

Vseeno ta koš si zadel bom na rame
in nosil te kamne,
jih nosil do konca,
vse do tja.

ZIVLJENJE

Julian Tuwim

Življenje?

Široko pretegnil sem pleča,
globoko jutranjo svežino sem vdihnil,
do zemlje priklonil se modremu nebu
in vrisknil, veselo zavrisknil:
— O, sreča vseh sreč, da ta kri je rdeča!

PROSNJA ZA PESEM

Julian Tuwim

Če dal si mi Besedo, Stvarnik, dar tvoj slavni,
napolni mi še dušo z jezo oceanov,
da bom preprost in žlahten kot poeti davni,
da bom s krvi valovi rušil moč tiranov.

Ne daj mi ritmov himn, ker himne niso zanje,
ki nosijo pod srajco v prsih, polnih rje,
v izpitih prsih s sabo lakoto in sanje
in tečejo za godbo, kadar kralj umrje.

Daj jezi jekla sij in ost besedi moji,
daj fantaziji lesk in nezugrešljivo rimo,
da krogla iz te pesmi s šestimi naboji
zadene zmeraj v čelo in nikoli mimo.

PESEM O BELEM DOMU

Julian Tuwim

Zidali so Beli Dom,
stonadstropni Beli Dom,
kakor nori ga gradili,
z marmorom ga obložili
in po lestvah nanj nosili
strelovode vrtoglave,
da bi vanj udarjal grom
kot v cerkva bleščeče glave.

Zidali so Beli Dom,
trdi marmor zanj klesali
in za kače zlatih bliskov
kvišku dvigale so roke
strehe, kupole visoke,
ki so mojstri jih skovali
svojim snom, ognjenim snom!
Zidali so in gradili,
sončni žarki so razlili
se z neba po cesti beli,
delavci pa so si peli:

»Mi gradimo Beli Dom,
tja v višavo vrtoglavo
stonadstropni Beli Dom,
da bi vanj udarjal grom
kakor v cerkve svetlo glavole!»

A med njimi mlad zidar
s sinjemodrimi očmi,
neki strašno mlad zidar
je zapel na pol poti:

»Ko zgradimo Beli Dom,
stonadstropni Beli Dom,
bo premalo mojim snom;

šel bom više, tak visoko,
da na sonce noga stopi
in sezidal s tole roko
tisočkrat po sto nadstropij!«
V smeh planili so zidarji:
»Glej prismuka, bog nas varji!«
Križem rok okrog so stali
in se na ves glas smejali!

O SLABI POLJSKI

Antoni Slonimski

O močni Poljski je govor. Že danes tuhtajo štabi,
kako jo poviti v okope, jo dvigniti na bajonetu,
a jaz, oprostite, bratje, sanjam o Poljski slabi,
želim si slabo Poljsko, vendar na takšnem svetu,
kjer slabi ne bodo krivi, kjer straž več ne bo pred vrati,
kjer boš v odprtem domu mogel ponoči spati,
kjer več ne bo zapestij kruto železje težilo
in kažipot bo na meji stal kot pozdrav in vabilo.

LIRIKA

Antoni Slonimski

Vem, s postaje peš do doma krenem,
pa čeprav v najtrdnjšem večeru,
Ne zaidem; najprej tam po tiru
in od dveh akacij v levo skrenem.

Cvet tobaka zadiši v temi mi,
sladki vonj gnoja zavonjam z njive
in zategli žvižg lokomotive
žalosten zamre nekje v daljini.

Ko spoznam te, bom obstal pred vrati,
kot že večkrat to sem v snu napravil.
In takrat bo, kot bi strah me davil,
strah, obup in silna sreča hkrati.

»Kdo je?« vprašaš. »Tone,« bom iztisnil.
»Vrnil sem se.« In že po koraku
bom trepetajočo dlan ti stisnil
in srce zaslišal biti v mraku.

»Mislil sem, da se ne boš tak zbala.
Ne prižgi luči, v temi je bolje.
Kaj v teh tujih bi očeh iskala,
ko po srcu kot v mladosti polje.«

»Tu težko je.« — »Vem, a hrepenenje
je bilo močnejše kot spoznanje.
Tu sem pustil svoje premoženje:
najine mladostne skupne sanje.«

SERVUS, MADONA

Konstanty Hldefons Gałczyński

Naj drugi vam pišejo knjige. In njihova slava
kot pesem stoterih zvonov v vse vetrove naj roma,
jaz spisati knjige ne znam in ne briga me slava —
servus, madona.

Saj zame ni mir besedí, blestečih, zvenečih visoko,
kot zame ni nikdar pomladi, sonca in rožnega vonja,
jaz ljubim le noč in veter, dež in pijačo pod roko —
servus, madona.

Bili so že drugi in mnogo jih bo še za mano,
saj je življenje večno in smrt le ničvredna krona,
vse so le norčeve sanje, sanjane z glavo pijano —
servus, madona.

A tukaj pred mano si ti, tiha kot skriti studenec,
v zlatih moje mladosti, polna miru in vonja,
da z roso umijem si roke, naj spletem te rože ti v venec —
servus, madona.

Nikar ne preziraj daru, ki podlež ti hoče ga dati,
kot vsak urednik in miličnik prezira že tega patrona,
saj ti si obenem mi ljubica, muza in mati —
servus, madona.

LIRIČNI POGOVOR

Konstanty Ildefons Gałczyński

— Povej mi, kako me ljubiš.
— Povem ti.
— No, reci mi že.
— Ljubim te v soncu. In kadar ti sveče gore.
Ljubim te v kapi, pa tudi v klobučku suknenem.
Pa na koncertu, na ulici v vetru ledenem.
V javoru, v gošči malin in pod brezo zeleno.
Ljubim te v spanju. In ljubim te v delo vtopljeno.
Všeč si mi, kadar ta ljubka ročica
jajce raztepa — in pade ji žlica.
Pa v taksiju. V avtu. Povsod si mi draga.
Ko v ulico stopiš. In kadar greš s praga.
Ko v prečo z glavnikom lase si razčešeš.
V nevarnosti, kadar od straha trepečeš.
Na morju. V gorah. V galošah in bosa. Zmeraj.
Čez dan in ponoči. Danes. Jutri. Včeraj.
Si všeč mi spomladi, ko lastovka leta.
— Kako pa poleti?
— Kot sončni del leta.
— A ko je v jeseni megla okrog hiš?
— Si všeč mi celo, ko dežnik izgubiš.
— A ko posrebrijo se okna pozimi?
— Te ljubim kot ogenj, ki toplo gori mi.
In tvoje srce me privija v objem.
A zunaj je sneg. In vrane na njem.

ZENI

Jarostaw Iwaszkiewicz

Ko bom umrl, utrujen od lepote,
ki jo uho je in oko odprto
lovilo žejno, ne žaluj. Zaspal bom
sit velikega, težkega življenja.
Vse lépo, kar kot ogenj skozme teče,
zleti v višave ali zgine v vetru.
Srce, živo bijoče, bo zastalo.

A glas moj bo postal le mrtva črka.
Tedaj morda pomisliš, da predrobni
so koščki teh besed, ki jih zapuščam,
a vedi, da v zamaknjenju pogosto
besedam pretesno bilo je v prsih.
Ta svet je bil prelep, da bi le tebi
izpel vse svoje pesmi. O, najdražja,
zamaknjen sem v brezmejna bil prostranstva
in kaj vse to srce je občutilo.
A vendar zmeraj, ko so si delili
ga tu ljudje in zvezde tam na nebu,
si ti kot voda zvesta, vedno ista,
bila edina, ki si me ljubila.

ARS POETICA

Jarosław Iwaszkiewicz

Kaj je v tem ritmu, kakšna tajna sila,
da vse stopi in spet v kristale spaja?
In da v tej žari — v tej posodi iz ila —
pepel vseh smrti spet v življenje vstaja?

Kako te rime zbrati in ujeti,
da tisto večno, kar srce zaznava,
bo šlo nad tem, kar moraš tu početi,
s teboj kot v rokah delavca zastava?

In kakšne note zbirati, da ne bi
zvenele grenko kakor smeh vrh groba?
In zvest ostati — zvest edino sebi
ob vseh očitanjih in v vseh tegobah,

ŽIVIM IN SPREHAJAM SE

Julian Przyboś

Živim in sprehajam se v svoji domači vasiči,
kot coprnik s palčko odkrivam tu vrelee
miru in veselja.

Na zemlji očetovi pesem zapela je lepše,
spomladi ves travnik zamenjal sem v svetle kovance
marjetic.

Po vrtnih gredicah lovi lahkonomi me vetrič,
jaz pestujem tu svojo radost,
neznatno kot grahek.

In škorci mi tožijo milo kot kmet nad uradi,
a kmetje samo še na glas godrnjajo.

Življenje mi teče z višine
v dolino —
in potok prinaša preproste podobe.

PO VELIKEM POLJU

Julian Przyboś

Hodim po velikem,
mrtvem polju,
po brazdah, ki dalje od tanka razbitega
tečejo v smeri
topovskih cevi
in kot med sovražniki zvito zastavo
stiskam močno svoj droban rokopolis.

Na daljnem obzorju
obrisi Lvova,
v spominu si mesto gradim od začetka
po jasno začrtanih linijah.

Potihoma tehtam poslednji izraz.

KAJ BI S SKRBM

Władysław Broniewski

Kaj mar mi za libijski pesek, kaj mar za sibirsko mi zimo,
samo da v rokah imam puško, ki v boju ne nosi mimo,

kaj mar mi skorbut in temnice, glad in potepanje moje —
radost vojaško bom v torbo dal kakor kruh in naboje.

Ne maram nobene nagrade, ne maram za vence in slavo,
želim si le čevlje vzdržljive, da mogel bi priti v Varšavo.

Da krepko po pločnikih svetih v Varšavi bi mogli stopiti
podplati prišiti tam v Nárviku, v Tobruku cveki pribiti.

Veliko cesta smo steptali, veliko dežel obhodili,
a vendar na vsakem pohodu na poljsko smo zemljo stopili!

Po svetu ne iščem bogastva — in nič nimam razen te pesmi,
v Septembru so nemške granate iz hiše napravile kres mi.

Vrtiček imel sem za hišo, v njem rože in malo solate...
Jaz moram iz zemlje domače izgrebsti te nemške granate!

In rad bi poljubil to zemljo, ki mlad sem začel jo ljubiti,
a če mi je pasti, bi želel na pesku mazovskem zdahniti.

Pa kaj bi skrbeli, tovariši! Vkup z nami v vse štiri vetrove,
glej, naše lete eskadrile in naša mornarica plove,

mi bomo pokazali svetu, da Poljski smo zvesti ostali,
samo da bi puške imeli, samo da bi čevlji vzdržali.

NIC VEČ

Władysław Broniewski

Kaj je ostalo? Porušeni dom,
dnevi navadni, podobni snom,
sredi grobov moje matere grob,
zemlja, sovražnik, zločini in rop,

zemlja najdražja, zemlja zelena,
s soncem mazovskim blagoslovljena —
Visla in jagnedi vrsta šumeča,
kjer mi za hip zasijala je sreča,
kjer sem srce ji poklonil drhteč...
To in nič več? Najbrž nič več.

Kaj preostane mi še? Hrepeneti,
z vetrom kot listič osuti drseti,
slišati šum svetopisemskih rek,
sanjati Vislo in nadnjo njen breg,
in — nič več v snu! — se boriti pošteno
za domovino, v Septembru zgubljeno,
za to življenje, za dom svoj razbiti,
materin grob vse do smrti braniti,
dragi srce pokloniti drhteč...
To mi ostalo je. Najbrž nič več.

V VARŠAVI

Czesław Miłosz

Kaj delaš na kamenju stolnice
Svetega Janeza, pesnik,
ta topli pomladni dan?

Kaj misliš ob vetru, ki veje
od Visle in s sabo odnaša
rdečkasti prah razvalin?

Prisegel si, da ne boš nikdar
za jok se dal komu najeti,
da nikdar ne boš svoje roke
položil na rane svojega ljudstva,
da ne bi postale svetinje,
preklete svetinje, ki s sabo
jih vleče potomstvo v stoletja.

A vendar te tožbe Antigone,
ki išče med mrtvimi brata,
so kriki, katerih resnično

prenesti ni moč. Saj srce je
kot kamen in v njem kot žuželka
zaprta je temna ljubezen
te najbolj nesrečne dežele.

Jaz nisem nikoli si želel,
ljubiti tako kakor zdaj,
jaz nisem nikoli si želel,
tako žalovati kot zdaj.

Saj moje pero ne odtehta
peresa kolibrija. Zame
to breme je dosti pretežko.
Kako naj prebivam v deželi,
kjer noga nenehno zadeva
v kosti nekdanj bližnjih ljudi?
Glasove poslušam in vidim nasmeh. Ne morem
napisati nič, saj petero
se rok oprijemlje peresa
in prosi me, naj bi napisal
povest njih življenja in smrti.

Sem mar se rodil, da bom jokal
ob grobu kot ženska najeta?
Jaz praznike rad bi opeval
in gaje vesele, v katere
me vodil je Shakespeare. Pustite
poctom trenutke veselja,
drugače umre ta vaš svet.

Saj nor je, kdor hodi po svetu
brez smeha, in vam, ki ste mrtvi,
vsem vam, ki bi morali biti
na svatbi dejanja in pesmi,
na svatbi telesa in misli,
ponavlja dve stari besedi,
besedi, prepolni obupa:
resnica in pravica.

Prevedel Lojze Krakar